

# Preporuke za medije



# PREVENCIJA GOVORA MRŽNJE

**Preporuke za medije**  
**PREVENCIJA GOVORA MRŽNJE**

Autori:  
Amra Fejzić  
Adem Lisičić

Saradnica:  
Adisa Dedić Kološ

Izrada:  
UG NEŠTO VIŠE  
[www.NestoVise.org](http://www.NestoVise.org)

Tiraž:  
500 kom

Mišljenja izražena u ovoj publikaciji  
ne moraju nužno odražavati  
stavove Vlade Kanade.  
*The opinions contained in this publication  
do not necessarily reflect  
those of the Government of Canada*

Zahvalni smo na doprinosu Kanade  
ovom projektu putem  
Fonda Kanade za lokalne inicijative.  
*We are grateful for Canada's contribution  
to this project through  
the Canada Fund for Local Initiatives*



**CFLI/FCIL**

Canada Fund for Local Initiatives  
Fonds canadien d'initiatives locales





# I Uvod

Sadržaj „Preporuke za medije“ čine konvencije vezane za slobodu govora i prijedlozi za prevenciju govora mržnje. Ova publikacija će poslužiti kao dio zagovaračke kampanje kojom se želi skrenuti pažnja javnosti na problem govora mržnje, a koji je izražen prema ženama, manjinama, migrantima i drugim ranjivim kategorijama.

Publikacija je nastala kao jedan od rezultata projekta pod nazivom „Jačanje mira, sigurnosti, mentalnog zdravlja i jednakosti analizom govora mržnje u medijima u Bosni i Hercegovini te smanjenje takvog oblika govora i posljedica kroz radionice i kampanje zagovaranja“ uz podršku Fonda Kanade za lokalne inicijative – Bosna i Hercegovina.

Jedan od strateških ciljeva projekta je jačanje mira, mentalnog zdravlja, ravnopravnosti, identificiranje i analiza govora mržnje prema osobama iz različitih zajednica (etničkih, vjerskih i drugih, ...) u svrhu smanjivanja govora mržnje i posljedica koje mogu biti višestruke.

Svrha ove publikacije je podizanje svijesti o opasnosti i štetnosti govora mržnje u Bosni i Hercegovini. Prevenstveno je namijenjena medijima kao i obrazovnim i javnim ustanovama. Jedan dio publikacije predstavlja zakone, konvencije i institucije kojima se možemo obratiti za suzbijanje govora mržnje.

Drugi dio publikacije sadrži preporuke.



II

**Govor mržnje  
u Bosni i Hercegovini**

Bosna i Hercegovina kao postkonfliktna zemlja, opterećena brojnim izazovima, podjelama, svakodnevnim političkim previranjima-prepucavanjima nije amnestirana od prisutnosti govora mržnje. Promoviranje mržnje izuzetno je opasno u postkonfliktnim društvima kakva je Bosna i Hercegovina i može vrlo lako biti prvi korak ka nasilju. Govor mržnje je izrazito štetan za osjetljive odnose između zajednica u BiH jer ima značajan potencijal da smanjuje proces pomirenja i povećava konflikte. Prethodni ratni sukobi, podijeljenost društva, dominacija kolektivnih identiteta dovode do percepcije sveprisutnosti ali i općeprihvaćenosti i „normalnosti“ govora mržnje u bh. društvu. Različito iskazivanje mržnje i poruke mržnje prisutne su na internetu, medijskom prostoru uz poruke netolerancije, diskriminacije i mržnje. Evidentno je da se u komentarima koristi svaka prilika za širenje mržnje bez obzira o kakvom medijskom tekstu je riječ. Ove poruke javljaju se i u urbanim i ruralnim sredinama. Prezentiranje mržnje i nasilja u BiH prisutno je najviše u pogledu religijske i nacionalne pripadnosti. Na osnovu istraživanja i analize govora mržnje u online medijima i portalima u 2023. godini možemo zaključiti da je u BiH i dalje veoma izražajno prisutan. Govor mržnje se definira kao svaki oblik javnog izražavanja ili govora koji izaziva ili potiče mržnju, diskriminaciju ili nasilje protiv bilo koje osobe ili grupe na osnovu nacionalnosti, religijske pripadnosti, etničkog porijekla, spola ili bilo koje druge lične karakteristike ili orijentacije. Predstavlja svaki vid omalovažavanja, mržnje, uznemiravanja, vrijeđanja, stigmatizacije, prijetnji ili klevetanja neke osobe ili grupe na osnovu rase, spola, rodnog identiteta, seksualne orijentacije, etno-nacionalne pripadnosti, starosne dobi, zdravstvenog stanja, vjeroispovjesti i drugih karakteristika. Govor mržnje može se prenijeti bilo kojim vidom izražavanja, uključujući slike, karikature, umjetničke predmete, gestikulaciju i simbole.



III

## Pravni okvir govora mržnje



### III 1. Međunarodne konvencije

Ne postoji jedinstvena definicija govora mržnje u bilo kojem obavezujućem međunarodnom pravnom instrumentu. Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima zahtijeva od država da zabrane svako zagovaranje nacionalne, rasne ili vjerske mržnje koje predstavlja podsticanje na diskriminaciju, neprijateljstvo ili nasilje (Član 20)<sup>1</sup>. Međunarodna konvencija o ukidanju svih oblika rasne diskriminacije poziva države da proglase zakonom kažnjivim djelom svako širenje ideja zasnovanih na rasnoj superiornosti ili mržnji, podsticanje na rasnu diskriminaciju, kao i sve čino ve nasilja ili podsticanja na takva djela protiv bilo koje rase ili grupe osoba druge boje ili etničkog porijekla (Član 4)<sup>2</sup>.

Akcioni plan Ujedinjenih naroda o govoru mržnje pokrenut 2019. godine definira govor mržnje kao bilo koju vrstu komunikacije koja napada, koristi pežorativni ili diskriminatorni jezik za osobu/grupu na osnovu identiteta, religijske ili etničke pripadnosti, nacionalnost, rase, boje kože, porijekla, spola ili drugog faktora identiteta.

#### **Glavni pravni instrumenti kojima su ustanovljeni standardi slobode izražavanja pa i njene negacije- govora mržnje na evropskom prostoru su:**

Evropska konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama Evropskog suda za ljudska prava (1950), Okvirna konvencija za zaštitu nacionalnih manjina (1998), Evropska konvencija o prekograničnoj televiziji (1989) i Dodatni protokol uz Konvenciju o visokotehnološkom kriminalu (2003). Preporuke i izvještaji Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije (ECRI) i inicijative Komiteta ministara također su veoma bitni u suzbijanju govora mržnje i drugih oblika diskriminacije.

Vijeće Evrope definira govor mržnje kao „sve oblike izražavanja koji šire, raspiruju, podstiču ili opravdavaju rasnu mržnju, ksenofobiju, antisemitizam ili druge oblike mržnje zasnovane na netoleranciji, uključujući netoleranciju

---

<sup>1</sup><http://www.mhrr.gov.ba/pdf/medunarodnipakt%20b.pdf>

<sup>2</sup><https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/regulations/05bosniak/BRacialdiscrimination.pdf>

izraženu agresivnim nacionalizmom i etnocentrizmom, diskriminaciju i neprijateljstvo prema manjinama, migrantima i ljudima imigrantskog porijekla” (Recommendation br. R ( 97) 20)<sup>3</sup>.

Posljednji legislativni naponi evropskih tijela – Preporuka CM/Rec (2022)16(1) Komiteta ministara država članica u borbi protiv govora mržnje, Inicijativa Komisije (COM)(2021)777), kojom se Vijeće poziva na usvajanje odluke o uvrštavanju govora mržnje kao krivičnog djela u članu 83 (1) Ugovora o funkcioniranju Evropske unije, usvajanje Zakona o digitalnim uslugama u Evropskom parlamentu u julu 2022<sup>4</sup>. upućuju na naročitu relevantnost pitanja koja smo otvorili u odnosu na razumijevanje i adekvatan odgovor na govor mržnje a koji je predmet novinarskog izvještavanja.

## III 2. Domaće zakonodavstvo

Članom 2. Ustava BiH propisano je da sve konvencije koje je BiH ratificirala imaju prednost nad domaćim zakonima čime je stvorena široka ustavnopravna osnova za zaštitu ljudskih prava i sloboda. Direktnom primjenom međunarodnih standarda omogućena je zaštita od diskriminacije i rasizma. To ujedno predstavlja okvir za zakonodavstvo BiH da regulira govor mržnje. Naime, krivične odredbe o krivičnim djelima počinjenim iz mržnje usklađene su u sva četiri krivična zakona u zemlji: Krivičnim zakonom BiH, Krivičnim zakonikom Republike Srpske (RS), Krivičnim zakonom Federacije BiH (FBiH) i Krivičnim zakonom Brčko distrikta. Međutim, krivičnopravne sankcije imaju ograničen domet i primjenjuju se samo na govor koji raspiruje nacionalnu, rasnu i vjersku mržnju. Pored toga, broj ljudi protiv kojih je vođen sudski postupak zbog krivičnog djela govora mržnje relativno je mali.<sup>5</sup>

Bosna i Hercegovina ima funkcionalan regulatorni i samoregulatorni sistem za medije. Regulatorna agencija za komunikacije Bosne i Hercegovine može

---

<sup>3</sup>[https://search.coe.int/cm/Pages/result\\_details.aspx?ObjectID=0900001680505d5b](https://search.coe.int/cm/Pages/result_details.aspx?ObjectID=0900001680505d5b)

<sup>4</sup><https://digital-strategy.ec.europa.eu/hr/policies/digital-services-act-package>

<sup>5</sup><https://rm.coe.int/hf19-mapping-hate-speech-bos/1680a9cf57>

izreći novčane kazne i opomene televizijskim i radio stanicama za kršenje kodeksa i pravila kao što su kršenje pravila o principima pravičnosti i nepristranosti, prava na odgovor, privatnosti i govora mržnje, ali uglavnom postupaju po prijavama građana i ne provode redovan nadzor. Vijeće za štampu i online medije Bosne i Hercegovine samoreguliraju rad online i štampanih medija ali je njegovo djelovanje ograničeno. U zemlji postoji niz zakona koji se odnose na rad medija, slobodu izražavanja i javnu komunikaciju. Međutim, neke njihove odredbe nisu u potpunosti usklađene s međunarodnim standardima, primjena ostaje djelimična.



**IV**  
**Medijski sektor**  
**u Bosni i Hercegovini**

U Bosni i Hercegovini postoji veliki broj medija, naročito u posljednje tri godine bilježi se nagli porast online medija i portala. Mnoge stranice nisu registrirane, nemaju zakonom obavezne podatke o vlasništvu, sjedištu, glavnom uredniku i kontakt informacije - masovno se pojavlju u predizbornom periodu. Ne postoji zvanični registar online medija. Neki od istaknutijih medija prihvatili su samoregulatorni mehanizam koji vodi Vijeće za štampu i online medije u Bosni i Hercegovini i za sada su u manjini. Na spisku online medija koji je dostupan na internet stranici Vijeća za štampu i online medije nalazi se ukupno 63<sup>6</sup>online medijskih kuća čiji su izdavači, urednici i kontakt podaci poznati. Međutim, prema studiji „Mapiranje web portala u Bosni i Hercegovini“ provedenoj 2021. godine postoji najmanje 615 web portala - taj broj nije konačan pošto je online medijska scena „jako dinamična, nedovoljno vidljiva i netransparentna“.

---

<sup>6</sup><https://vzs.ba/spisak-online-medija-u-bih/>



V

# Preporuke

Na osnovu istraživanja i analize predstavljamo preporuke usmjerene za kreiranje medijskog govora/sadržaja za dobrobit društvene zajednice u Bosni i Hercegovini.

Preporuke su rađene na osnovu općeprihvaćenih etičkih i profesionalnih standarda novinarstva te međunarodnih i bosanskohercegovačkih akata o ljudskim pravima i ravnopravnosti spolova:

- Evropska konvencija o ljudskim pravima i temeljnim slobodama i Protokol 12
- Međunarodni pakt o građanskim i političkim pravima (1966.) i Opcioni protokoli (1966. i 1989.)
- Međunarodni pakt o ekonomskim, socijalnim i kulturnim pravima (1966.)
- Konvencija o pravima djeteta (1989.)
- CEDAW, Konvencija o eliminaciji svih oblika diskriminacije nad ženama
- Pekinška deklaracija i platforma za akciju
- Deklaracija o ravnopravnosti žena i muškaraca Vijeća Evrope
- EU Gender Mapa puta i Gender akcioni plan BiH
- Zakon o ravnopravnosti polova BiH
- Aneks 1 Daytonškoga mirovnoga sporazuma

## **1. Preuzimanje odgovornosti za objavljivanje sadržaja**

Prenošenje vijesti putem online portala treba biti zasnovano na profesionalnim principima novinarstva, izbjeći uticaj propagande i dezinformacija. Uloga medija jeste ukazati kako na pozitivne tako i negativne pojave u društvu a shodno tome i detektirati govor mržnje koji je sve prisutniji u javnom prostoru. Ovoj problematici treba pristupiti odgovorno i u skladu s važećim kodeksima kako i sami mediji ne bi „upali“ u zamku širenja govora mržnje. Potrebna je bolja regulacija i samoregulacija štetnih sadržaja. Određeni medijski sadržaji mogu negativno djelovati na emocije pojedinca, izazvati strah, uznemirenost i netrpeljivost. Imajući u vidu sve veću prisutnost novih platformi i društvenih mreža preporučuje se medijskim stručnjacima da razmisle o načinu shvatanja i intepretiranja naslova i sadržaja čiji su komzumenti maloljetne osobe.

Preporuka CM/Rec 97/20 o govoru mržnje, Odbor ministara Vijeća Evrope (30. 12. 1997); predstavlja da se u prenošenju informacija treba napraviti jasna razlika između odgovornosti autora govora mržnje, s jedne strane, te odgovornosti medija i medijskih djelatnika koji svjesno ili nesvjesno doprinose njegovom širenju u okviru svog zadatka da prenesu informaciju ili pitanja od javnog interesa. Prilikom odlučivanja i izvještavanja o govoru mržnje ili određenim radnjama zadržati pravilo da su sve informacije provjerene, da li je takav govor ili radnja u interesu za širu javnost, istražiti koja je namjera govornika, kakav će biti uticaj objavljivanja te da li postoji opasnost od podsticanja na nasilje.



## **2. Saradnja između regulatornih, samoregulatornih ili zajedničkih tijela i drugih nezavisni organa**

Govorom mržnje na internetu, u budućnosti zajedno se trebaju baviti: mediji, regulatorna tijela, pravosudni i policijski organi. Potrebno je konstantno raditi na jačanju saradnje na osnovu različitih mehanizama kao što su diskusije, organiziranje radnih sastanaka-radionica s udruženjima, medijima, zagovornicima ljudskih prava i drugim organizacijama koje zastupaju interese građana, institucijama nadležnim za zaštitu podataka i drugim nezavisnim administrativnim ili regulatornim organima kako bi se očuvao i stvarao kvalitetan medijski sadržaj te osigurala kvalitetnija zaštita novinara i građana. Smatramo da je potrebno jačati saradnju između državnih institucija, medija, civilnog društva kako bi se omogućilo kvalitetno izvještavanje odnosno mediji trebaju imati pristup provjeri informacija iz višestrukih izvora.

Cilj je pomoći novinarima i urednicima u primjeni najviših međunarodnih novinarskih, uredničkih, etičkih, pravnih i tehničkih standarda medija.

### **3. Pojačati reaktivno djelovanje institucija i organizacija zaduženih za borbu protiv govora mržnje**

U Bosni i Hercegovini postoje regulatorni i samoregulatorni okviri za medije (štampane, online i elektronske) te pravni mehanizmi za procesuiranje govora mržnje, prijetnji smrću i diskriminacije ali provedba nije dovoljno efikasna. Vijeće za štampu u BiH reaguje po prijavama koje prime, međutim kao samoregulatorno tijelo nema mogućnost efikasnog sankcionisanja portala koji omogućavaju takav govor. Vijeće za štampu u Bosni i Hercegovini je samoregulatorno tijelo za štampane i on-line medije koje omogućava građanima da ulažu prigovore na neprofesionalno pisanje printanih i on-line medija u skladu s profesionalnim standardima obuhvaćenim u Kodeksu za štampu i online medije BiH.

Jasno je da borba protiv govora mržnje mora biti reaktivna (sankcioniranje nosilaca govora mržnje u javnom prostoru i uklanjanje spornih sadržaja iz medija i sa društvenih mreža), ali i proaktivna (kroz medijsko obrazovanje i programe medijske pismenosti usmjerene na generalnu populaciju) svi akteri u društvu mogu jasno reći i podučavati da sloboda izražavanja ne uključuje i pravo na govor mržnje. Kombinacijom ta dva pristupa odnosno reagiranjem na slučajeve govora mržnje i sankcioniranjem njihovih počinitelja te podizanjem ukupne kulture dijaloga i nivoa komunikacije u društvu moguće je postići efektivne i trajne rezultate. Problem sa kojim se Vijeće za štampu u BiH susreće jeste nedovoljan broj kadra za rad na primljenim žalbama. Na osnovu pregleda slučajeva za 2021. godinu ukupno je registrirano 619 žalbi na uredničke sadržaje i komentare posjetilaca internet portala od kojih su još neke žalbe u proceduri. Za 2022. i 2023. godinu još uvijek nemamo uvida u žalbe. Shodno tome potrebna je kadrovska i finansijska podrška Vijeću za štampu u BiH kroz javne i donatorske organizacije. Međutim, broj prijava je mali što se smatra kao posljedica nepovjerenja građana u institucije. Institucije za zaštitu ljudskih prava trebaju imati adekvatne materijale i kapacitete ne samo za rješavanje žalbi već i za provođenje aktivnosti na podizanju svijesti, edukaciji i prevenciji govora mržnje kako bi se steklo povjerenje građana.

#### **4. Aktivno uklanjanje govora mržnje**

Kao rješenje za smanjenje prisutnosti govora mržnje u online medijima smatramo da je potrebno formiranje posebnog tima koji će brzo reagirati i uklanjati sadržaj koji propagira govor mržnje s platformi ili medijskih kanala. Postojanje raznih algoritama za prepoznavanje i filtriranje govora mržnje mogu pridonijeti smanjenju širenja negativnih poruka na online platformama. Potrebno je regulirati prostor predviđen za komentiranje: da bude oslobođen od govora mržnje. Skrivanje identiteta i jednostavan pristup komentiranja na internet portalima predstavlja mogućnost za širenje govora mržnje, neprimjerenog, uvredljivog, diskriminirajućeg govora. Na mnogim online platformama, korisnici mogu ostati anonimni ili koristiti lažne profile što može potaknuti izražavanje ekstremnih stavova ili govora mržnje bez straha od osobnih posljedica. Kodeks za štampu Bosne i Hercegovine izmijenjen je krajem 2021. godine i sadrži niz novih članova uključujući one o dezinformacijama i korištenju informacionih tehnologija. Prema novim odredbama, urednik je dužan da uklanja korisničke komentare koji predstavljaju govor mržnje, podsticanje na nasilje, huškanje, netrpeljivost, vrijeđanje, prijetnje i svaki drugi oblik neprimjerene i društveno neprihvatljive komunikacije. Novi Kodeks za štampu definira dezinformacije kao grubo kršenje osnovnih pravila novinarske profesije i ne amnestira urednika od odgovornosti za objavljivanje dezinformacija preuzetih iz drugog izvora.

## **5. Omogućiti anonimnu prijavu govora mržnje**

Efikasnost suzbijanja govora mržnje se ogleda u kreiranju online obrazaca prijave koji omogućuje korisnicima da anonimno prijave govor mržnje. Ovaj obrazac može da sadrži polja za opis slučaja, informacije i mogućnost odabira za identifikaciju, ali bez obaveznog otkrivanja identiteta. Zatim, formiranje tima zaduženog za pregledavanje prijave govora mržnje i poduzimanje odgovarajućih koraka za uklanjanje sadržaja. Uz anonimne prijave važno je osigurati proces verifikacije kako bi se spriječila zloupotreba anonimnog sistema prijave.

## **6. Podizanje svijesti o problemu govora mržnje i jačanje medijske pismenosti u javnim i obrazovnim ustanovama**

Ova preporuka je usmjerena na suzbijanje i sprečavanje govora mržnje kroz pokazivanje opasnosti koju predstavlja. Podizanje svijesti može se postići kroz medijske kampanje putem televizije, radija, društvenih mreža, plakata, u javnim i obrazovnim ustanovama, uvođenjem u nastavni plan i program teme o toleranciji, poštivanju različitosti i štetnosti govora mržnje. Treba medijski poduzeti ili podržati inicijative za propagiranje poštivanja prema različitostima kroz promociju veće svijesti o „drugom“ ili „drugacijem“ u društvu.

Od izuzetne važnosti predstavljamo i *preporuku Evropske komisije protiv rasizma i netolerancije*: podići javnu svijest o značaju poštivanja pluralizma i opasnosti koja potiče od govora mržnje. Također ukazati na neistinost osnova na kojima se govor mržnje temelji i na njegovu neprihvatljivost:

- *borbom protiv dezinformacija, negativnih stereotipa i stigmatizacije;*
- *razvijanjem posebnih obrazovnih programa za djecu, mlade, javne službenike i širu javnost;*
- *podrškom nevladinim organizacijama, tijelima za zaštitu ravnopravnosti i nacionalnim institucijama za ljudska prava koje rade na suzbijanju govora mržnje;*
- *podsticanjem javnih ličnosti da bez odlaganja reaguju na govor mržnje putem njegove osude, uz nastojanje da se dodatno podrže vrijednosti koje on ugrožava.*

## **7. Edukacija medijskih stručnjaka**

Edukacija medijskih profesionalaca o štetnosti govora mržnje i promicanje etičkih smjernica u novinarstvu može rezultirati odgovornijim izvještavanjem. U svakodnevnoj novinarskoj praksi smatramo da je potrebno raditi na jačanju svijesti o ravnopravnosti na osnovu spola, rodnog i spolnog identiteta, seksualne orijentacije, te o upotrebi rodno osjetljivog jezika. Danas su dostupne razne edukacije u vezi sprečavanja govora mržnje te je od izuzetne važnosti kontinuirani rad o toj problematici. Djelotvornost bi bila veća kada bi se edukacije više fokusirale na održavanje zajedničkih diskusija, radnih analiza i prijedloga medijskih stručnjaka, regulatornih agencija, državnih institucija i civilnih društava. Zajedničkim prijedlozima i djelovanjem mogu se postaviti jasnija pravila a u skladu s profesionalnim i etičkim standardima novinarstva, pratiti provedba te sankcionirati počinitelje i tako potaknuti odgovorno novinarstvo. Zakonski okviri koji sankcioniraju govor mržnje trebaju biti usmjereni na zaštitu pojedinaca i poštivanje slobode izražavanja.

## **8. Predstavljanje pozitivnih primjera nediskriminacije i poštovanje ljudskih prava u javnoj i privatnoj sferi života**

Medijska zajednica treba promovirati pozitivnu ulogu u borbi protiv govora mržnje. Potrebno je uložiti napore na širenju alternativnih narativa o osobama koje su predmet dezinformacija, negativnih stereotipa i stigmatizacije. Takvi narativi trebali bi biti potkrijepljeni pozitivnim činjenicama i uvjerljivo osporavati negativan prikaz osobe ili grupe osoba. Trebala bi postojati jasna zabrana upotrebe profiliranja, tj. upotrebe stereotipnih pretpostavki na osnovu pripadnosti određenoj grupi.

## **9. Podrška osobama koje su na meti govora mržnje**

Osobama koje su meta govora mržnje osigurati pravnu i psihološku podršku kroz saradnju sa stručnjacima za ljudska prava, psihologe, aktiviste i organizacije koje se bore protiv govora mržnje. Pružiti priliku da podijele svoja iskustva i perspektive kroz sudjelovanje u medijima u različitim medijskim formatima(prilozi, izjave, emisije) s ciljem podizanje svijesti o štetnosti i suzbijanju govora mržnje.



## **10. Kreiranje pravila za prevenciju govora mržnje**

Svi medijski servisi trebali bi u okviru svoje djelatnosti imati Pravilnik ophođenja prema zastupljenom govoru mržnje, podsticati usvajanje i upotrebu odgovarajućih kodeksa ponašanja i/ili uslova korištenja u pogledu govora mržnje kao i efikasnih kanala za prijavljivanje. Bilo bi jako dobro da svaki portal ima mogućnosti i sredstava za jednu osobu koja bi se time bavila jer je teško kontrolirati masu komentara. Smatramo da je potrebno izraditi posebne smjernice za online medije o štetnim sadržajima odnosno uputstva kako da se nose s izjavama koje sadrže govor mržnje ili negiranje ratnih zločina, kako da izbjegnu pristrano medijsko izvještavanje i spriječe dezinformacije u svojim sadržajima.<sup>7</sup>

---

<sup>7</sup>[https://media.ba/sites/default/files/bos\\_regulacija\\_stetnog\\_sadrzaja\\_na\\_internetu\\_-\\_web\\_pages.pdf](https://media.ba/sites/default/files/bos_regulacija_stetnog_sadrzaja_na_internetu_-_web_pages.pdf)

## **11. Preporuka u borbi protiv seksizma, rodni stereotipa i predrasuda**

U skladu sa Zakonom o ravnopravnosti spolova u Bosni i Hercegovini – prečišćeni tekst („Službeni glasnik BiH“ br. 32/10) seksualno uznemiravanje se definiše kao svaki oblik neželjenog verbalnog, neverbalnog ili fizičkog ponašanja čiji je cilj ili efekat povreda dostojanstva osobe, posebno kada se time stvara zastrašujuće, neprijateljsko, degradirajuće, ponižavajuće ili uvredljivo okruženje.

Na osnovu Zakona Agencije za ravnopravnost spolova BiH, Ministarstva za ljudska prava i izbjeglice BiH, na osnovu člana 26.(a) Zakona o ravnopravnosti spolova u BiH („Službeni glasnik BiH“, broj 32/10), a u skladu sa Rezolucijom 1751 (2010) Parlamentarne skupštine Vijeća Evrope „Suzbijanje seksističkih stereotipa u medijima“, smatramo da je i dalje od izuzetne važnosti preporuka u vezi rodni stereotipa i seksističkih stavova u medijima.

Žene su najčešće žrtve seksizma i rodni stereotipa u područjima javnog djelovanja. Za promjenu postojećeg stanja biće neophodno da što više ljudi, pojedinačno ili grupno, osuđuje seksizam i spolne stereotipe, da traže promjene i stvarnu ravnopravnost spolova.

Ovo nam potvrđuje i sprovedena analiza na pitanje: „U kojoj mjeri je po vašem mišljenju zastupljen govor mržnje u Bosni i Hercegovini?“ - 50% ispitanika je odgovorilo da je stalno prisutan govor mržnje na osnovu seksualne orijentacije.

## **12. Jačanje sankcionisanja govora mržnje**

Smatramo da za jačanje sankcioniranja govora mržnje, regulatorne agencije, medijski servisi, ministarstva i druga državna tijela trebaju usvojiti strategiju u kojoj se detaljnije predstavljaju karakteristike govora mržnje i dezinformacije kako bi se utvrdile novčane kazne i bilo koji drugi oblik sankcionisanja govora mržnje. Preporuke su usmjerene na značaj usvajanja instrumenata za identifikiranje i sankcioniranje govora mržnje.

### **13. Jačanje zakonske regulative iz oblasti online medija**

Iz različitih istraživačkih studija Regulatorne agencije za komunikacije vidljivi su glavni problemi vezani za online medije: nedostatak propisa o transparentnosti i oglašavanju, kao i nepostojanje registra online medija. Upućivanje inicijativa i aktivnim učesćem mogu se poboljšati postojeći Zakoni i usvojiti novi koji efikasno reguliraju govor mržnje u skladu s međunarodnim standardima slobode govora.

## **14. Medijsko reguliranje štetnog sadržaja**

Kada se identificira govor mržnje na internetu ili na javnom skupu, novinari i urednici ne treba da žure sa objavom takve vijesti. Ako se govorom mržnje napadaju prava neke grupe ili pojedinaca, novinar treba da citira zakone, ustav, međunarodne konvencije kojima su njihova prava zaštićena. Svaki medijski javni servis treba detaljno razviti mehanizme za nadzor sadržaja kako bi se identificirao i ograničio štetan sadržaj poput govora mržnje, lažnih vijesti, nasilnog ili ekstremističkog materijala.

Kodeks za štampu Bosne i Hercegovine izmijenjen je krajem 2021. godine i sadrži niz novih članova, uključujući one o korištenju informacionih tehnologija i dezinformacijama. Prema novim odredbama urednik je dužan da uklanja korisničke komentare koji predstavljaju: govor mržnje, podsticanje na nasilje, huškanje, netrpeljivost, vrijeđanje, prijetnje i svaki drugi oblik neprimjerene i društveno neprihvatljive komunikacije.

Prema Zakonu o zabrani diskriminacije (Član 7) centralna institucija nadležna za zaštitu od diskriminacije je Institucija Ombudsmena za ljudska prava BiH, koja, između ostalog, zaprima pojedinačne i grupne žalbe na diskriminaciju. Podnositeljima žalbe zbog diskriminacije daje potrebna obavještenja o njihovim pravima i obavezama, te mogućnostima sudske i druge zaštite, prikuplja i analizira statističke podatke o slučajevima diskriminacije, izdaje preporuke nadležnim institucijama za daljnje postupanje u slučajevima diskriminacije.

## **15. Poštovanje Kodeksa za štampane i online medije BiH**

Preporuka za medije jeste poštivanje Kodeksa za štampane i online medije u BiH. Na osnovu raznih sprovedenih istraživanja i objavljenih studija možemo prepoznati nedostatak tolerancije i poštivanja. Jedan od primjera možemo navesti: u izvještavanju identificiranje maloljetnih osoba što predstavlja kršenje člana 18. Kodeksa.

## **16. Izbjegavanje pogrdne kvalifikacije u izvještavanju**

Smatramo da svaka osoba u privatnom i javnom okruženju, naročito mediji kao kreatori sadržaja trebaju izbjegavati objavljivanje detalja i neprimjerene kvalifikacije o rasi, boji kože, etničkom porijeklu, nacionalnosti, vjeroispovijesti, spolu, seksualnoj orijentaciji, rodnom identitetu, fizičkom i mentalnom stanju ili bolesti, porodičnom statusu, kao i političkoj pripadnosti, osim ako to nije u javnom interesu i na osnovu toga doprinjeti u suzbijanju govora mržnje.

## **17. Suzbijanje diskriminacije i govora mržnje u predizbornim kampanjama**

Za vrijeme izbornih procesa mediji se trebaju suzdržavati od korištenja govora mržnje, diskriminatornog jezika, ideja ili teorija o superiornosti jedne grupe na osnovu rase, etničkoga porijekla, vjere, roda, dobi, spolne orijentacije, rodnog identiteta, invaliditeta, drugih zaštićenih karakteristika. Treba težiti i zadržati da medijsko izvještavanje bude na odgovoran način uz obrazloženje i kritički osvrt na sadržaj.







VI

## Zaključne riječi

Najbolja prevencija za suzbijanje govora mržnje je formalna i neformalna edukacija. Edukacija medijskih profesionalaca o štetnosti govora mržnje i promicanje etičkih smjernica u novinarstvu može rezultirati odgovornijim izvještavanjem. Primjena jasnih etičkih standarda u novinarstvu, praćenje njihove provedbe ali i sankcioniranje za prekršitelje može potaknuti odgovorno novinarstvo.

U održavanju i uspostavljanje zdravog medijskog okruženja važno je **paziti na:**

- slobodu izražavanja, govora, tiska i pristupa informacijama;
- uređivačku neovisnost;
- poticanje pružaoca medijskih usluga da ukoliko to ne postoji naprave vlastite kodekse o pitanjima u vezi sa zaštitom djece, govorom mržnje, prikazivanjem nasilja, korektnim i tačnim programom, zaštitom od diskriminacije po bilo kojoj osnovi;
- postojanje neovisnih regulatornih tijela koja su ovlaštena usvajati podzakonske akte i izricati sankcije. Pravni status ovih tijela treba biti jasno definiran zakonom. Njihova institucionalna autonomija i neovisnost trebali bi biti zagarantirani i zaštićeni zakonom;
- javne pružatelje medijskih usluga koji proizvode različite programe, objektivne vijesti i opće programe koji su oslobođeni političkog i komercijalnog utjecaja i pritiska;
- okruženje koje pruža mogućnost balansa između privatnih i javnih medija na otvorenom tržištu, postojanje širokog spektra neovisnih pružatelja medijskih usluga i programa koji predstavljaju i odražavaju društvo u cjelini;
- edukacija novinara;
- zdravo i aktivno sudjelovanje civilnog društva."<sup>8</sup>

---

<sup>8</sup><https://www.aem.hr/wp-content/uploads/2019/01/AEM-Medijska-regulatorna-tijela-i-govor-mr%C5%BEnje.pdf>

Možemo identificirati tri načina koja imaju pozitivan učinak na suzbijanje govora mržnje:

1. Društvena zajednica koja ima uticaj na zakonodavni okvir i politike u BiH kako bi garantirali zaštitu od govora mržnje;
2. Medijske zajednice i institucije zajedno sa civilnim društvom mogu praktično djelovati i omogućiti reagiranje na razne slučajeve
3. Kroz različite edukacije i podizanje svijesti uticati na njegovo smanjenje.

## Literatura i izvori:

- Kodeks ponašanja EU u borbi protiv nelegalnog govora mržnje na internetu (<https://ekonsultacije.gov.ba/legislationactivities/downloaddocument?documentId=1024859> )
- Regulacija štetnog sadržaja na internetu u BiH, Anida Sokol, Maja Čalović, MEDIACENTAR, 2022. (<https://bosniaherzegovina.un.org/sites/default/files/2022-05/BOS%20Regulacija%20%C5%A1tetnog%20sadr%C5%BEaja%20na%20internetu%20-%20web%20pages.pdf> )
- Online nasilje i govor mržnje protiv novinara i novinarki, BH Novinari, 2021. (<https://bhnovinari.ba/wp-content/uploads/2021/09/Analiza-govor-mrznje-FINAL.pdf> )
- Mapiranje odgovora na govor mržnje u Bosni i Hercegovini (<https://rm.coe.int/hfl9-mapping-hate-speech-bos/1680a9cf57> )
- Preporuke ECRI-ja u pogledu opšte politike br.15 o borbi protiv govora mržnje (<https://rm.coe.int/ecri-general-policy-recommendation-no-15-on-hate-speech-bosnian-transl/1680a0bb2d> )
- Krivični zakon Bosne i Hercegovine ([https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Krivicni\\_zakon\\_BiH.pdf](https://advokat-prnjavorac.com/zakoni/Krivicni_zakon_BiH.pdf) )
- Krivični zakon Federacije Bosne i Hercegovine ( <https://www.paragraf.ba/propisi/fbih/krivicni-zakon-federacije-bosne-i-hercegovine.html> )
- Krivični zakon Republike Srpske (<https://www.paragraf.ba/propisi/republika-srpska/krivicni-zakon-republike-srpske.html> )
- Krivični zakon Brčko Distrikt BiH (<https://www.paragraf.ba/propisi/brcko/krivicni-zakon-brcko-distrikta-bosne-i-hercegovine.html> )
- Priručnik za trenere iz oblasti medijske i informacijske pismenosti (<https://media.ba/bs/publication/prirucnik-za-trenere-iz-oblasti-medijske-i-informacijske-pismenosti> )
- Mladi, politika i mediji (<https://library.fes.de/pdf-files/bueros/sarajevo/14153.pdf> )
- Specijalni izvještaj o govoru mržnje u Bosni i Hercegovini ([https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen\\_doc2021111511252845bos.pdf](https://www.ombudsmen.gov.ba/documents/ombudsmen_doc2021111511252845bos.pdf) )
- Modeli propagande, dezinformacija i mržnje u medijima i komunikacijama u Bosni i Hercegovini (<https://media.ba/bs/publication/modeli-propagande-dezinformacija-i-mrznje-u-medijima-i-komunikacijama-u-bih> )







Mišljenja izražena u ovoj publikaciji ne moraju nužno odražavati stavove Vlade Kanade.  
*The opinions contained in this publication do not necessarily reflect those of the Government of Canada*

Zahvalni smo na doprinosu Kanade ovom projektu putem Fonda Kanade za lokalne inicijative.  
*We are grateful for Canada's contribution to this project through the Canada Fund for Local Initiatives*